

עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים

- **מצות האכילה:** מצוה לאכול ולשתות בערב יום הכפורים ואמר חז"ל שכל האוכל ושותה בתשיעי (ב-ט' בתשרי) ומתענה בעשירי (י' בתשרי), מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי.
- **טעמי האכילה:** וטעם הדבר שמראה שמחתו על כי הגיע זמן כפרתו ועוד טעם שיאכלו וישתו תחלה כדי שיוכלו להתענות ויהיה להם כח לתפלות היום ולזדויות.
- **הקבנות ליום:** ביום זה מתכוננים לקראת היום הקדוש עושים בו כפרות, טובלים במקוה לטהרה ומבקשים סליחה ומחילה אחד מחברו ומרבים בו באכילה ובתפילת מנחה מוסיפים ואומרים וידוי מפורט, כמו בתפילות יום כיפור.

משימות ושאלות לתלמידים:

1. מהי המצוה המיוחדת שיש לקיים בערב יום הכפורים (בט' בתשרי)?

1. לצעק ברחובות.
2. לאכול ולשתות.
3. לבנות סכה.
4. לתקוע מאה תקיעות בשופר.

2. כתב טעם אחד מתוך שני הטעמים שזכרו, מדוע חשוב לאכול בערב יום הכפורים.

3. כל האוכל ושותה בתשיעי בתשרי, מעלה עליו הכתוב כאלו התענה גם בתשיעי וגם בעשירי.

_____ (נכון / לא נכון)

4. הקף בעגול רק פעולות שאנו עושים בערב יום הכפורים?

תוקעים בשופר עושים כפרות צמים טובלים במקוה מתפללים תפלת מוסף
מבקשים סליחה זה מזה מרבים באכילה אומרים וידוי מפורט במנחה

5. ממי צריך האדם לבקש סליחה ומחילה בערב יום הכפורים?

1. מהחברים הקרובים
2. רק מהקדוש ברוך הוא.
3. מבני אדם שפגע בהם.

4. אין צורך לבקש סליחה מאף אחד

קראו להנאתכם.

החזית והדג

בערב יום הכפורים שררה בשוק המלה רבה. אנשים רבים הסתובבו בין הדוכנים, קנו מצרכים שונים והזדרזו להכין את הסעודה המפסקת.

אל שוק הדגים הגיע חזיט יהודי עני, שבקש לקנות דג לכבוד סעודת ערב יום הכפורים. הוא עבר מדוכן לדוכן, אך כל הדגים כבר נמכרו. רק על דוכן אחד נותר דג אחד אחרון, יפה וגדול. החזיט רצה לקנות את הדג, אך באותו רגע הגיע אל הדוכן משרתו של ההגמון (המושל הגוי של העיר). באותו יום ערך ההגמון משתה גדול למכבדי העיר, והמשרת נשלח בדחיפות להביא דג יפה לסעודת אדונו.

שאל המשרת את מוכר הדגים: "בכמה תמכר לי את הדג הזה?"
והמוכר ענה: "בדינר אחד".

אמר משרתו של המושל: "אתן לה דינר".

נגש החזיט היהודי ואמר: "אני אתן לה שני דינרים!"

ראה המשרת כה, ואמר: "אתן לה שלושה דינרים!"

הוסיף החזיט ואמר: "אתן לה ארבעה דינרים!"

הוסיפו השנים להעלות את מחיר הדג, עד שהחזיט הציע לקנותו בחמשה דינרים, סכום עצום ורב, שהיו כל רכוש! המשרת הלך משם בפחי נפש, והחזיט זכה בדג.

כאשר משרתו של ההגמון חזר אל ארמון אדונו בידיים ריקות, שאל אותו המושל בכעס: "מדוע לא הבאת דג למשתה?"

ספר המשרת: "היה בשוק רק דג אחד. בקשתי לקנותו, אך חזיט יהודי אחד הגיע והעלה את המחיר שוב ושוב, עד ששלם עליו חמשה דינרים ולא יכלתי לקנותו!"

התרגז המושל, וצוה: "הביאו אלי את החזיט הזה מיד!"

כשהגיע החזיט אל הארמון, שאל אותו ההגמון בתמיהה וברגז: "כיצד אדם עני כמוך, שמתפרנס מיגיע כפיו, משלם סכום כה מפרז של חמשה דינרים עבור דג אחד? מדוע מנעת מהמשרת שלי לקנות את הדג?"

ענה החזיט ברגע ובכבוד: "אדוני המושל, יש לנו יום אחד בשנה שבו מוחל לנו הקדוש ברוך הוא על כל עונותינו, והוא יום הכפורים. יום קדוש ונשגב הוא לנו, ואנו מצוים לכבדו ולשמח בו, וכן לאכל ביום שלפניו סעודה מכבדת כדי שיהיה לנו כוח לצום. האם לא נכבד יום חשוב כזה, ונקנה לכבודו את הדג היפה ביותר, אפילו במחיר יקר?"

כששמע ההגמון את דבריו הפשוטים של החזיט, שיצאו מלב טהור, התפעל ממסירות נפשו לכבוד דתו ויומו הקדוש, ואמר לו: "אם כה – יפה עשית. לך לשלום!" ופטר אותו בלא כל ענש.

וכשֶׁבֶא הַחַיִּט לְבֵיתוֹ חָתַךְ אֶת הַדָּג כְּדִי לְבַשְׁלוֹ לְסַעֲוֶדָה, וְהִנֵּה זֶה פֶּלֶא! בְּתוֹךְ בִּטְנוֹ שֶׁל הַדָּג הוּא מֵצֵא מְרָגְלִית יִקְרָה וְנוֹצֶצֶת. מִכֵּר הַחַיִּט אֶת הַמְרָגְלִית בְּסָכּוּם עֵתֶק, הַתְּפָרִיט מִמֶּנָּה כָּל חַיֵּיו וְנִהְיָ עֹשִׂיר גָּדוֹל. כֹּךָ שְׁלֵם לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁכֵּר טוֹב עַל שֶׁהוֹצִיא אֶת כָּל כֶּסֶפוֹ הַמוֹעֵט לְכָבוֹד יוֹם הַכְּפוּרִים.

(על פי מדרש רבה, בראשית יא, ד)

יום הכּפּוּרִים

קִדְשַׁת הַיּוֹם וְהַפֶּלֶא שֶׁבִּתְשׁוּבָה

- **הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ מְכַל הַחַגִּים:** יוֹם הַכְּפוּרִים הוּא הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹתֵר בְּשָׁנָה מְכַל הַחַגִּים וְנִקְרָא "שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן". יוֹם הַכְּפוּרִים הוּא יוֹם טוֹב שֶׁבּוֹ ה' סוֹלַח לְכָל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּיוֹם זֶה סָלַח ה' לְיִשְׂרָאֵל עַל חַטָּא הַעֲגָל וְלָכֵן נִקְבַּע כְּיוֹם סְלִיחָה וּמַחֲלִיחַ לְכָל הַדּוֹרוֹת.
- **הַפֶּלֶא שֶׁבִּאֲפִשְׁרוֹת לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה:** תִּאָּרוּ לָכֶם שְׂאֵתֶם מַחֲזִיקִים קָעֶרֶת זְכוּכִית יָפָה וַיִּקְרָה וּלְפָתַע הִיא מַחֲלִיקָה לָכֶם מֵהֵיכַל וּמִתְנַפֶּצֶת לְרִסְיָסִים. הָאֵם תּוֹכְלוּ לַחֲבֹר אֶת כָּל הַחֲלָקִים וְהִרְסִיסִים הַקִּטְנִים וְלַחֲזִיר אֶת הַקָּעֶרֶה לְכַמוֹ שֶׁהִיְתָה קִדְּםָּ? וְדַאי שְׁלֵא! חֲשַׁבּוּ עַל אָדָם שֶׁבִּישׁ אֶת חֲבֵרוֹ. לַחֲבֵר הִיָּה צֶעַר גָּדוֹל, הָאֵם אֲפֹשֶׁר לְתַקֵּן דְּבַר זֶה?
- **סֹדֵר יוֹם הַכְּפוּרִים:** בְּיוֹם זֶה מִתְגַּלִּים אַהֲבָתוֹ הַגְּדוֹלָה, טוֹבוֹ הַגְּדוֹל, וְרַחֲמָיו הַמְּרַבִּים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל עַמּוֹ. יוֹם זֶה הוּא יוֹם מִיְחָד רַק לַעַם יִשְׂרָאֵל, הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה אֲתָנוּ חֶסֶד וְגִלָּה לָנוּ שֶׁהוּא נוֹתֵן לָנוּ מִתְּנָה מִיְחָדָת וְהִיא הַתְּשׁוּבָה, שֶׁבְּזְכוּתָהּ אֵנוּ יְכוּלִים לְתַקֵּן וּלְשַׁפֵּר אֶת מַעֲשֵׂינוּ עַל יְדֵי הַשְׁתַּדְּלוֹת גְּדוֹלָה כָּכָל יְכַלְתָּנוּ, לְהַתְחַרֵּט, לְרַצוֹת לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים וְלַהֲחִלִּיט לֹא לְשׁוֹב וּלְעֲשׂוֹת בְּעֵתִיד אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָרַע שֶׁעָשִׂינוּ.
- **הַהֲרָגָשׁוֹת הַמִּיְחָדוֹת בְּיוֹם הַכְּפוּרִים:** יוֹם הַכְּפוּרִים הוּא יוֹם דִּין שֶׁבּוֹ ה' חוֹתֵם אֶת הַדִּין שֶׁהִתְחִיל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, לָכֵן צָרִיךְ לַעֲמֹד בִּירְאָה וְהַכְּנָעָה, וְאֵין בּוֹ הִלָּל וְשִׂמְחָה יִתְרָה. עִם זֹאת, אֵנוּ לוֹבְשִׁים בְּגָדֵי חַג, וְרַבִּים נוֹהֲגִים לְלַבֵּשׁ בְּגָדִים לְבָנִים, וּבְנוֹסֶף אֵנוּ מִתְּפַלְלִים תְּפִלוֹת מִיְחָדוֹת, וְשִׂמְחִים שֶׁה' נָתַן לָנוּ יוֹם מִיְחָד שֶׁבּוֹ הוּא סוֹלַח לָנוּ עַל חַטָּאֵינוּ.
- **יוֹם שֶׁל תַּעֲנִית:** נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: "וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם" וְלֹא פֶּרֶשָׁה הַתּוֹרָה מֵהוּ הָעִינוּי, וְחֻזְ"ל קִבְּלוּ בַּמִּסְרֵת שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא לְחִמִּישָׁה עֲנוּיִם: **אֲסוּר אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה. אֲסוּר רְחִיצָה. אֲסוּר סְכָה** – (אֲסוּר לְמַרֵּחַ אֶת הַגּוּף בְּשִׁמְן אוֹ מִשְׁחָה שֶׁמִּטְרָתָם לַעֲדוֹן אֶת הַגּוּף וּלְגֶרֶם הַנָּאָה לְאָדָם). **תַּשְׁמִישׁ הַמַּטָּה. נְעִילַת הַסַּנְדָּל** – אֲסוּר לְנַעַל סַנְדָּלִים אוֹ נְעָלִים מְעוֹר.

- **מטעמי המצוה של התענית:** התענית מכינה אותנו להיות ראויים לכפרה ולטהרה. יום זה הוא היום הקדוש ביותר בשנה, ומה שאסרה עלינו התורה ביום זה הוא כדי שנתרכז בתפלה ובתשובה.

- **התשובה והודוים ביום כפור:** עקר היום מצדנו הוא התשובה והודוים ולכן כל אדם מצוה להשתדל בכל כוחו לעשות תשובה על כל חטאיו, להצטער עליהם באמת ולקבל לעתיד שלא ישוב אליהם. לכן הודו תופס מקום כה מרכזי בתפלה בלחש וגם בחזרת שלח הצבור.

- **ספר יונה ותפלות היום:** ביום הכפורים אנו קוראים את ספר יונה, שהוא מלמד על גדל התשובה שעשו אנשי נינוה, ועל כך שה' חפץ בתשובת הרשעים ולא רוצה להעניש אותם. ביום הכפורים יש חמש תפלות, שהראשונה שבהם היא תפלת "כל נדרי", שבה אנו מתירים את הנדרים ואת הדבורים האסורים שאמרנו כל השנה. מפני שערך עבודת היום היא הודוים והתפלה, אנו מתירים את הנדרים כדי שהדבור יהיה נקי וטהור. תפלה מיחדת החותמת את תפלות היום היא תפלת נעילה.

- **עבודת כהן גדול ביום הכפורים:** כשהיה בית המקדש קיים, הכהן הגדול שהיה גדול בתורה ואוהב את ישראל בכל לבבו, ענו, וחסיד, הוא היה השליח של כל עם ישראל לכפר עליהם על כל החטאים. את העבודות המיוחדות ליום הקדוש עשה הכהן הגדול בבגדי לבן, נכנס כמה פעמים לקדש הקדשים התאמץ בכל כוחו לכפר על עם ישראל והתנדב על חטאיהם, ובקש בכל לבו מה' שימחל לישראל. לצערנו חרב בית המקדש ואין לנו כהן גדול אף תקנו לנו חכמים בתפלת המוסף לומר את "סדר העבודה" של הכהן הגדול, והאמירה נחשבת כאלו הוא הכהן הגדול כפר עלינו.

- **בין אדם לחברו:** עברות שבין אדם לחברו, כגון מכה או מקלל את חברו, או שגזל ממנו - אינו נמחל לו לעולם, עד שיתן לחברו את מה שהוא חייב לו, ויפייס אותו.

- **הקדשה המיוחדת:** יום כפור חמור הוא מכל המועדים האחרים בכך שאסורה בו כל מלאכה כמו בשבת, ואומרים בליל החג וביומו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם. בנוסף יש בו תפלה חמישית (שאין בשאר המועדים ולא בשבת), והיא תפלת נעילה.

משימות ושאלות לתלמידים:

1. כיצד מכנה יום הכפורים בתורה כדי להראות שהוא היום הקדוש מכל החגים?

2. על איזה חטא סלח ה' לעם ישראל ביום הכפורים הראשון?

- חטא המרגלים.

- חטא העגל.

- מכירת יוסף.
- אכילה מעץ הדעת.

3. יום הכפורים מכפר על עברות שבין אדם למקדשו, רק אם הוא בקש סליחה ממקדשו ולא שלם לו את חובו. _____ (נכון / לא נכון)

4. כמה אסורים (ענויים) מיוחדים יש ביום הכפורים, ומהם שני האסורים המכריזים ביותר?

5. כמה תפלות מתפללים ביום הכפורים, ומה שמם של התפלה האחרונה והמיוחדת ביותר?

1. שלוש תפלות, והאחרונה היא ערבית.
2. ארבע תפלות, והאחרונה היא מוסף.
3. חמש תפלות, והאחרונה היא תפלת הנעילה.
4. תפלה אחת ארבעה כל היום.

6. איזה ספר קוראים בהפטרה של תפלת מנחה ביום כפור, ומה אנו לומדים ממנו?

7. בזמן שבית המקדש היה קיים, הכהן הגדול היה השליח של כל עם ישראל לכפר על חטאיהם. _____ (נכון / לא נכון)

8. מה אנו עושים היום בתפלת מוסף במקום עבודת הכהן הגדול?

9. מה אנו נוהגים לומר בקול רם ביום הכפורים, בנגוד לשאר ימות השנה?

1. "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".
2. "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".
3. "הושיעה את עמך וברך את נחלתך".
4. את כל שיר השירים.

שאלת אתגר:

בסעיף על "הפלא שבתשובה" מובאת דגמה של קצרת זכויות שנשברה. מדוע התשובה שננתן לנו ה' היא כמו "פלא" שלא קיים בעולם?

עבודת הכהן הגדול ביום הכפורים

ביום הכפורים, היה הכהן הגדול עובד את כל עבודת היום בבית המקדש.

שבועה ימים לפני יום הכפורים היו מפרישים (מוציאים) ומלילים את הכהן הגדול מביתו, ומביאים אותו ללשכה מיחדת בבית המקדש. כל שבועת הימים האלה היה הכהן הגדול מתכונן לעבודות שאותן יעשה ביום הכפורים, וזקני הסנהדרין היו לומדים אתו את סדר עבודת היום. וכך מתאר 'ספר התודעה' את ליל יום הכפורים: "כל אותו הלילה היתה ירושלים הומה מיקריה שהלכו בה ברגש, וקול הברה של תורה ותפלה יוצא מכל בתי ירושלים ומגיע עד ההיכל... והיה הכהן הגדול שומע כל זה, והיה דורש בתורה לפני זקני הכהנה כל אותו הלילה".

בבקר, עם עלות השחר, ירד הכהן הגדול לבית הטבילה, טבל, לבש בגדי זהב (בגדי כהנה גדולה), קדש את ידיו ורגליו, והקריב את קרבן התמיד של שחר. אחר כך קדש ידיו ורגליו, הוריד את בגדי הזהב, טבל ולבש בגדי לבן, שאתם עשה את כל העבודות המיוחדות ליום הקדוש.

הוא נגש אל פרו, סמך ידיו על ראשו והתודה על חטאיו ועל חטאי משפחתו. אחר כך הגריל גורלות על שני שעירי עזים: גורל אחד לה', וגורל אחד לעזאזל. את השעיר שעלה עליו הגורל "לה" יקריב לה', ואת השעיר השני ישלחו אל המדבר.

אחר כך הכהן הגדול התודה שוב על הפר – על חטאי עצמו ומשפחתו, ועל חטאי אחיו הכהנים. אחר כך שחט אותו וקבל את דמו במזרק.

הכהן הגדול לקח מחתה מלאה גחלי אש מעל המזבח, וכף מלאה קטרת סמים דקה, ונכנס לתוך קדש הקדשים. שם את המחתה לפני הארון, ועל הגחלים שבה פזר את הקטרת. הכהן המתין עד שכל חלל קדש הקדשים יתמלא מעשן הקטרת, ואחר כך יצא והתפלל תפלה קצרה בהיכל, על גשמי ברכה, על פרנסתם של ישראל, שלא תפיל אשה פרי בטנה, שעצי הפרי יתנו את תנובתם, ושמלכות בית דוד תתקיים לנצח.

שאלת אתגר: מדוע הכהן הגדול התפלל ביציאתו מקדש הקדשים תפלה קצרה?

הכהן נכנס לקדש הקדשים שוב והזה מדם הפר ומדם השעיר, וכן סמוך לפרוכת ועל מזבח הזהב. אחר כך נגש הכהן אל השעיר לעזאזל, סמך ידיו על ראשו והתודה עליו את כל עונות בני ישראל, וכך

אמר: "אנא השם, עוו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל. אנא השם, פפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים, שעוו ופשעו ונחטאו לפניך עמך בית ישראל, ככתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא טו), כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".

"והפגנים והעם, העומדים בעזרה, קשהיו שומעים את השם המפורש יוצאים מפי כהן גדול, בקדשה ובטהרה, היו כורעים ומשתקפים ונופלים על פניהם ואומרים: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'".

הכהן מסר את השעיר לעזאזל לאיש שהוכן לכה מאתמול, שהוליו אל המדבר ודחף אותו מן הצוק.

"בזמן שעבודת הכהן הגדול נעשתה כתקונה, היו הכל רואים עין בעין כי נמחו עונותיהם של ישראל מחילה גמורה. וכיצד היו רואים? לשון של זהורית (צמר צבוע אדם) היתה שם, שהכהן הגדול קשרה בין קרניו של השעיר המשתלח. חציה קשר בין קרניו וחציה תלה על פתח האולם שלפני ההיכל, כדי שיהיו הכל רואים. ובשנה שנתקבלה תשובתם ועבודתם לפני ה' ועלתה להם הכפרה, היו הלשונות של זהורית שבין קרני השעיר ובפתח ההיכל מלבינות כשלג לסימן 'אם יהיו חטאיכם כשנים – כשלג ילבינו' ועיני הכל רואות ולב כל העם שמח". (ספר התודעה)

הכהן הגדול פשט את בגדי הלבן, טבל, ולבש שוב בגדי זהב. הוא הקריב את העולות שלו ושל העם ואת שאר קרבנות היום, ואת קרבן התמיד של בין הערבים.

אחר כך פשט את בגדי הזהב, טבל, ולבש בגדי לבן, נכנס בפעם הרביעית לקדש הקדשים, כדי להוציא את הכף (של הקטרת) ואת המחתה.

בסוף היום, פשט את בגדי הזהב, טבל, ולבש את בגדיו. כל העם לוי את הכהן הגדול לביתו בשירה ובשמחה, והוא היה עושה יום טוב לאוהביו על שיצא בשלום מן הקדש.

הרב קוק והשוטר היהודי בליל יום כפור

בימי השלטון הבריטי בארץ ישראל, היו יהודים שנאלצו לשרת כשוטרים במשטרה הבריטית. המפקדים הבריטים היו נוקשים מאוד כלפי העבדים היהודים, ודרשו מהם לעבד גם בשבתות ובחגי ישראל.

היה זה בליל יום הכפורים. רבים גדשו את אולם ישיבת מרכז הרב, הישיבה שיסד הרב קוק, ובה למדו בצעירותם מי שעתידים היו להיות רבנים גדולים ומורים. תפלת הערבית הסתיימה, ורב המתפללים שבו לבתיהם. באולם הישיבה נשארו אנשים בודדים; חלקם למדו תורה, חלקם אמרו תהלים, חלקם ישבו בדממה, חושבים על קדשת היום.

גם הרב קוק, לבוש בקיטל לבן ונראה כמלאך, נשאר ללמד באולם. לפתע נכנס אל אולם הישיבה יהודי לבוש במדי שוטר בריטי. הוא הסס לרגע ואחר נגש אל הרב. הרב ראה אותו ואורו עיניו. "גמר חתימה טובה, יהודי יקר", אמר בשמחה. "האם תתפלל אתנו כאן מחר?".

השוטר השפיל את עיניו. "לצער לא אוכל להגיע. המפקד הבריטי שלי שונא יהודים, ותמיד מבקש לפגוע בנו. הוא אינו מוכן לשחרר אותי ודורש שאעבד מחר. הוא אמר שרק אם אביא אישור כתוב מהרב, ישחררו אותי מהעבדה. אך לא הספקתי להגיע אל הרב בערב יום הכפורים, לכן אאלץ לעבד מחר. באתי לבקש מהרב שיתפלל מעט גם בעבורי...".

הרב הקשיב לדברים בענין רב. "אמרת, יהודי יקר, שהיה עליך להביא אישור כתוב ממני? למי היה עליך להגיש את האישור?". "למפקדה הראשית בארמון הנציב", ענה השוטר.

"האם המפקדה פתוחה גם בלילה?", המשיך הרב ושאל. "כן", ענה השוטר. "אם כן", אמר הרב, "נקום ונלך". "מה?", התפלא השוטר. "יום כפור היום, הרב צם, השעה מאוחרת והדרך ארוכה. לא יז היתה כונתי; בסך הכל רציתי שהרב יכון עלי בתפלתו מחר". אך הרב סרב. "קדימה, יוצאים לדרך", אמר ויצא עם השוטר מדלת בית המדרש.

אחר הליכה ארוכה נכנסו הרב קוק והשוטר היהודי אל המפקדה הראשית בארמון הנציב. אנשי צמרת הפקוד הפתעו מאד למראה הרב קוק, רבם הראשי של היהודים. השלטונות הבריטיים ומפקדי המשטרה העריכו אותו מאד, וכמוכן נענו לבקשתו ומיד שחררו את השוטר מעבדתו למחר לא כל התלבטות.

רק בשעה מאוחרת מאד שב הרב קוק אל אולם הישיבה. ההליכה הארוכה אמנם עייפה אותו מאוד, אך הוא אצר כח וחזר ללמודו. שעות מעטות לאחר מכן כבר האיר היום, והרב קוק עמד בתפלה לצד היהודים הרבים, ובהם שוטר מאשר אחד. (הספור על פי הספר 'גדולי האומה')

תקע בשופר גדול לחרותנו

מאז ומעולם הגיעו יהודים רבים אל הכתל המערבי, ושם שפכו את לבם בתפלה ובטאו את תקוותם לבנון בית המקדש. כששלטו הבריטים בארץ ישראל, חיו בארץ ערבים רבים, שלא מצא חן בעיניהם שהמוני יהודים מגיעים אל הכתל המערבי, והם בקשו מהבריטים להגביל את כניסת המתפללים היהודים למקום הקדוש.

הבריטים הסכימו לבקשתם, וקבעו חקים ותקנות שפגעו קשות בעם היהודי ובמסורת ישראל. אחד מהחקים שגזרו לצער גדול בקרב היהודים היה **האסור לתקע בשופר ברחבת הכתל המערבי**. ביום כפור גדל צערם של היהודים שבעתים, שכן הם התקשו לותר על התקיעה החשובה והמרגשת של יום תפלת נעילה.

היו יהודים שלא הסכימו לעבר על החק הזה בשתיקה, והחליטו לתקע בשופר בכל מחיר. בכל שנה נהגו אותם יהודים להבריח שופר אל תוך רחבת הכתל לפני כניסת היום הקדוש, ושם חכה יהודי שתקע בו על אפם ועל חמתם של הבריטים. הדבר לא היה פשוט כלל, מפני ששוטרים בריטיים רבים היו פרוסים ברחבי האזור, במטרה לגלות את השופר ולאסר את התוקע. באחד מימי הכפורים הגיע אל הכתל הרב משה סגל להתפלל בו את תפלת נעילה. השופר הגיע לידיו בסוף תפלת נעילה, והוא החביא אותו היטב, וכשהגיע זמן התקיעה לקח הרב משה את השופר ותקע בו תקיעה גדולה לשמחת כלם. הפעם הצליחו הבריטים לזהות את התוקע, והם תפסו את הרב סגל והובילו אותו לתחנת המשטרה. למרות המאסר, היה הרב משה גאה ומאשר על שהצליח לקיים את המנהג החשוב ולקדש את ה' בריבים.

הצום הסתיים, אך הרב משה נשאר במאסר, ושום אכל לא בא אל פיו. רק בחצות הלילה נכנס שוטר בריטי אל תאו, ולהפתעתו של הרב הודיע לו כי הוא משחרר. הרב משה עזב את תא המעצר ויצא לביתו, מתפלל על השחרור הבלתי צפוי. סמוך ליציאה מתחנת המשטרה פגש הרב כמה בחורים מיישיבת מרכז הרב, שפתרו בעבורו את התעלומה: "לאחר שתקעת בשופר", אמרו לו, "רצו חלק מן הנוכחים אל כבוד הרב קוק, וספרו לו שגם השנה הצליח המבצע, ותקיעת שופר נשמעה ברחבת הכתל. הרב שמח והתרגש, אך כששמע שנעצרת בידי הבריטים הוא הצטער עד מאד, התקשר מיד אל ראשי השלטון, והודיע להם: 'כל זמן שהרב משה יושב בבית המאסר, לא אשבר את הצום ולא אכל דבר!' אמנם ראשי השלטון כעסו מאד על שנשמעה תקיעת שופר ברחבת הכתל והם לא רצו לשחרר אותך, אך הם כבדו את רבנו הרב קוק, הרב הראשי, ובגלית ברה נאלצו למלא את מבקשו".

(על פי הספר גדולי האמה)

הדרשה שסדרה ללב

לאחר שהרב קוק כהן כרבה של העיר זימל, הוא מנה לרבה של העיר הסמוכה, בויסק. בויסק הייתה עיר גדולה ומכבדת יותר, אך בחברי קהלתה היו כמה יהודים עשירים שהחלו להתרחק מחיי התורה; הם כבר לא הגיעו לבית הכנסת בשבתות, ולא הקפידו על קיום כל המצוות. הרב קוק רצה מאד לדבר אל לבם, אך לא ידע מתי לעשות זאת וכיצד.

שנה חדשה עמדה בפתח, וחדש תשרי פרש את כנפיו על תושבי העיר. באוירת ימי התשובה נוצרה הזדמנות לפנות אל אותם יהודים רחוקים, מפני שפעם אחת בשנה, ביום הכפורים, הם הגיעו לבית הכנסת. הרב החליט שעליו לנצל את ההזדמנות המיוחדת, ולנסות לפתח את לבם לתשובה.

היום הקדוש הגיע. הכל הלכו לבית הכנסת בלב שמח ובתחושת יראה, וגם אותם יהודים רחוקים התאספו בבית הכנסת יחד עם הקהל, שחכה לשיחתו של הרב קדמ תפלת כל נדרי.

הרב האריך בדברי חזק נלהבים, ודבר על ענינו המיוחד של יום הכפורים, על קדשתו של כל יהודי, על העבר המפאיר של עם ישראל, ועל האחריות של כל יהודי לעתידו של העם כלו.

השיחה הסתיימה בתחושת רוממות, וכל המתפללים נגשו ברגש לתפלות היום הקדוש.

אחרי יום הכפורים פנה אחד מאותם יהודים עשירים אל אחיו של הרב קוק, הרב שמואל, בזעם: "מה רוצה מאתנו הרב? בסך הכל רצינו להתפלל קצת, והנה..."

הרב שמואל מהר לביתו של הרב קוק ומסר לו את הדברים הקשים שאמר אותו יהודי, אך הרב לא נבהל, הרגיע אותו ואמר: "הרי לא אמרתי דבר מעליב, כך שאין לו סבה להתרעם על דברי ולהפגע מהם. אם הוא כועס כל כך, סימן שהדברים השפיעו עליו ושהם מטרידים את מחשבותיו, ויתכן מאוד שבקרוב תראה שנוי משמעותי בחייו".

ואכן, דברי הרב היו כעין נבואה. לא עבר זמן רב, ואותו יהודי הגיע בצנעה לבית הרב ובפיו בקשה: "כבוד הרב, החלטתי להקשיר את המטבח בביתי. האם תוכל לעזור לי בדבר?"